

Quickscan flora en fauna

Spoorkruising Vliegveldstraat , Hengelo Definitief

Eelerwoude

kleurt het landelijk gebied

Quickscan flora en fauna

Spoorkruising Vliegveldstraat , Hengelo Definitief

Opdrachtgever

ProRail
Postbus 2038
3500 GA UTRECHT

Opdrachtnemer

Eelerwoude
Achterstraat 11
4101 BB Culemborg
T 0345 72 70 00
F 0345 72 70 10
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Projectgegevens:

Projectnummer: P6278
Datum: 1-10-2013
Projectleider: R.J.Koops
Opgesteld: R. Heins & R.J.Koops
Gecontroleerd: G. Lubbers

© Eelerwoude 2013, niets uit deze uitgave mag
worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden zonder schriftelijke toestemming van
Eelerwoude bv.
De opmaak van dit rapport gaat uit van dubbelzijdig
afdrukken

INHOUD

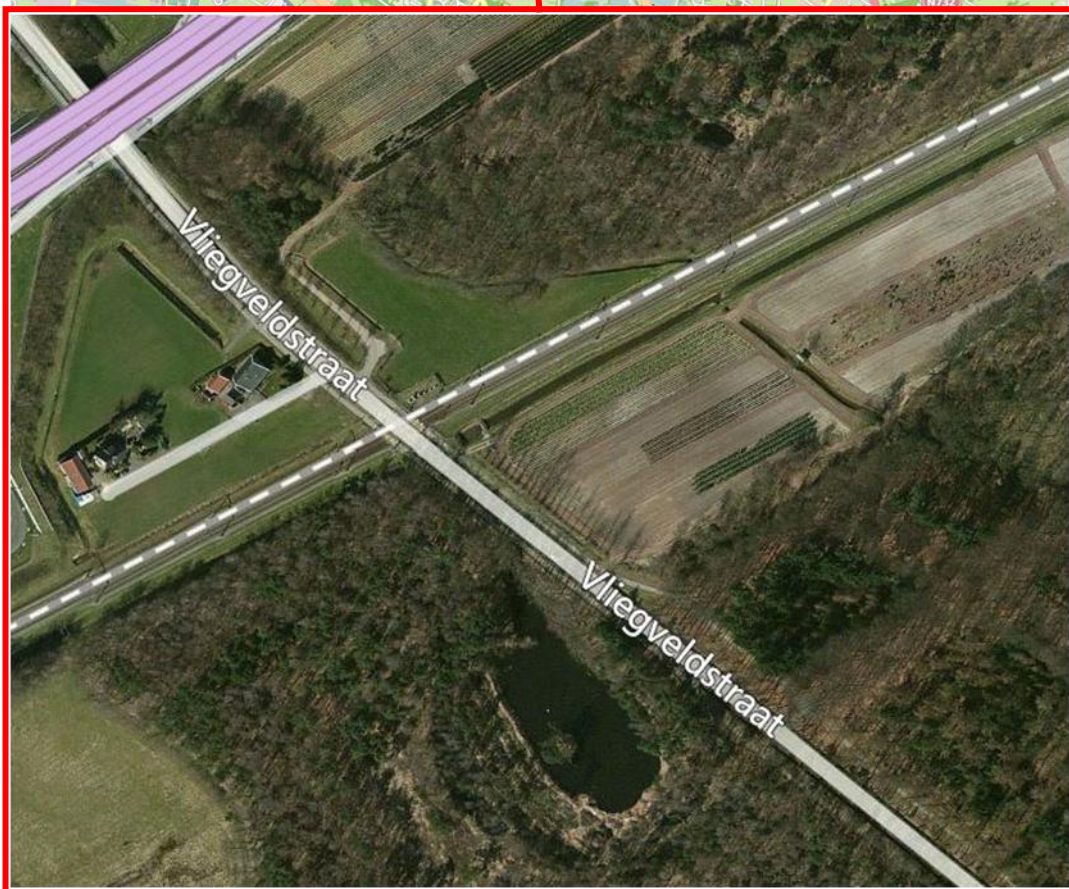
INLEIDING	5
HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING.....	7
2.1 Huidige situatie	7
2.2 Voorgestane ontwikkeling	7
NATUURWETGEVING	9
3.1 Flora- en faunawet beschermt flora en fauna	9
3.2 Rode lijst	10
METHODE	11
4.1 Bureauonderzoek.....	11
4.2 Terreinbezoek	11
BESCHERMDE SOORTEN.....	13
5.1 Planten.....	13
5.2 Zoogdieren.....	15
5.3 Vogels	20
5.4 Amfibieën en reptielen	22
5.5 Vissen	24
5.6 Ongewervelden.....	24
CONCLUSIE EN ADVIES.....	25
6.1 Licht beschermde soorten (Tabel 1-soorten).....	25
6.2 Eekhoorn en steenmarter (Tabel 2-soorten)	25
6.3 Vleermuizen (Tabel 3-soorten)	25
6.4 Poelkikker (Tabel 3-soort).....	26
6.5 Broedvogels (Huismus)	26
6.6 Geldigheid onderzoek	27
BOVENWETTELIJKE MAATREGEL.....	28
7.1 Inleiding.....	28
7.2 Achteruitgang floristische waarden.....	28
7.3 Aanbrengen bloemenmengels	28
LITERATUURLIJST.....	29
BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET	31

1

INLEIDING

De bestaande overweg bij de Vliegveldstraat (N737) ten oosten van Hengelo wordt vervangen voor een wegviaduct over het spoor. Het te realiseren viaduct komt even ten oosten van de bestaande N737 te liggen. In verband met deze plannen is een toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk. Met deze toetsing moet duidelijk worden dat de ontwikkeling gerealiseerd kan worden en dat er geen belemmeringen bestaan vanuit de Flora- en faunawetgeving.

De eerste stap in deze toetsing is de quickscan flora en fauna. De quickscan richt zich op het verkrijgen van een geïnformeerd beeld van de mogelijke consequenties vanuit de natuurwetgeving en -beleid. Op basis daarvan worden uitspraken gedaan over de (mogelijke) effecten van de voorgenomen ontwikkeling en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen.

Figuur 1 Ligging plangebied (bron: Openstreetmap.org en bing.com/maps)

2

HUIDIGE SITUATIE EN ONTWIKKELING

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt aan de noord-oostzijde van Hengelo en omvat het wegtracé van de Vliegveldstraat (N737) direct ten noorden en zuiden van de spoorlijn Hengelo-Oldenzaal (figuur 1). Naast de weg en de bermen omvat het plangebied ook opgaande bomen en een klein aandeel bos. Ten zuiden van de spoorlijn ligt een watergang (de Koppelleiding). De waterleiding heeft een belangrijke afvoerfunctie voor Waterschap Regge en Dinkel (Huizenga, 2013). Ten zuiden van de spoorlijn staat tevens een opgaand bos met grove den, zomereik en berk. Hierbinnen ligt ook een ven. Ten zuiden van de spoorlijn en ten oosten van de vliegveldstraat staan enkele beukenlanen, bos met zomereiken en bos met douglas en beuk. Tevens is hier een populierenrij aanwezig. Aan de noordzijde van het spoor liggen weilanden met op de plangrens een oude solitaire beuk en een bosje met elzen en zomereiken. Direct langs de bestaande weg staat jonge aanplant van zomereiken. Ten noorden van het spoor aan de zuidzijde van de weg ligt een woonkavel met erfbeplanting en omliggende weiland. Onderstaande foto's geven een impressie van het plangebied. Het projectgebied ligt vlak naast het Natura 2000-gebied Lonnekermeer.

2.2 Voorgestane ontwikkeling

In verband met een goede doorstroming van het wegverkeer en de verkeersveiligheid wordt de nu nog gelijke kruising van de N737 met de spoorlijn Hengelo-Oldenzaal aangepakt. De bedoeling is dat dit deel van het wegtracé van de N737 in de nabije toekomst via een wegviaduct over het spoor komt te liggen.

Door de bouw van dit viaduct krijgt het plangebied een nieuwe invulling. Het wegtraject wordt over ongeveer 400 meter geleidelijk verhoogd aangelegd, om de spoorwegovergang te overbruggen. Het wegtracé komt op een breed grondlichaam te liggen. De huidige stuw in de sloot aan de zuidzijde van het spoor wordt verplaatst naar het oosten. Daarnaast worden enkele laanbomen en een beperkt deel bos verwijderd i.v.m. de aanleg van het zandlichaam onder de weg. De agrarische percelen aan de noordzijde van het spoor kunnen gebruikt worden als opslagterrein voor materiaal en materieel. De woningen aan de Vliegveldstraat 22 en 24 worden gesloopt.

Bij de ontwikkeling zijn samenvattend de volgende relevante werkzaamheden aan de orde:

- Kappen van bomen en struiken;
- Graaf/grondwerkzaamheden;
- Afdammen en dempen van wateren;
- Aanleggen van wegen en verharding;
- Slopen woningen ten noorden van de spoorlijn.

De werkzaamheden starten zoals de planning er nu ligt in 2015. Een exacte planning van de werkzaamheden is nu nog niet voorhanden.

Figuur 2 huidige situatie plangebied

3

NATUURWETGEVING

De natuurwet- en regelgeving kent twee sporen, namelijk een gebiedsgericht (Natuurbeschermingswet 1998) en een soortgericht spoor (Flora- en faunawet). Met de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 zijn de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving geïmplementeerd.

3.1 Flora- en faunawet beschermt flora en fauna

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendif en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en daarom is geen ontheffing nodig. Deze soorten zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Zie bijlage 1 voor een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde soorten.

3.2 Rode lijst

De Rode Lijst bevat een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. Dit wordt bepaald op basis van zeldzaamheid en/of negatieve trend. Een vermelding op een Rode Lijst geeft dus een indicatie over hoe het een soort vergaat, het is geen indicatie over de zeldzaamheid. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de staatssecretaris van het Ministerie van Economische Zaken. In totaal zijn 18 Rode Lijsten aanwezig waarop 3363 soorten zijn vermeld. Rode lijsten hebben geen juridische status. Als een soort op de lijst komt, is deze niet automatisch beschermd. Daarvoor moet de soort worden aangewezen onder de Flora- en faunawet. In deze rapportage wordt alleen ingegaan op soorten die beschermd zijn onder de Flora- en faunawet en zijn Rode Lijst-soorten buiten beschouwing gelaten.

4

METHODE

De aanwezige natuurwaarden zijn in beeld gebracht op basis van een verkenning van bestaande inventarisatiegegevens (ondermeer Eelerwoude, 2011) en een verkennend veldbezoek.

4.1 Bureauonderzoek

Voor het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van landelijke, provinciale en indien beschikbaar regionale verspreidingsinformatie.

In 2010 zijn alle beschermde soorten op en rond het naastgelegen vliegveld geïnventariseerd (Eelerwoude, 2011). Het plangebied maakte (deels) onderdeel uit van dat onderzoeksgebied. De resultaten van het onderzoek in 2010 zijn meegenomen in voorliggende rapportage.

Tevens is de data uit de Nationale Database Flora en Fauna (NDFF) meegenomen in het onderzoek. De NDFF geeft informatie over waarnemingen van beschermde en zeldzame planten en dieren en bevat uitsluitend gevalideerde gegevens: de Gegevensautoriteit Natuur heeft vastgesteld dat ze kloppen.

De website www.waarneming.nl en www.telmee.nl zijn ook geraadpleegd. Een groot aantal amateurs en professionals zetten op deze websites natuurwaarnemingen. De site wordt gecontroleerd door een validatiecommissie. Soortwaarnemingen via deze bron zijn redelijk betrouwbaar, maar kunnen moeilijk geverifieerd worden. Wel kan het een beeld geven van mogelijke soorten in de regio. Waarnemingen zijn, in tegenstelling tot atlassen, vaak tot op de exacte locatie te herleiden.

Voor een totaaloverzicht van de geraadpleegde bronnen zie de literatuurlijst.

4.2 Terreinbezoek

Op basis van een eenmalig veldbezoek is de geschiktheid van het onderzoeksgebied voor de verwachte soorten/soortgroepen beoordeeld. Het veldbezoek is overdag door dhr. V. de Lenne, ecologisch adviseur bij Eelerwoude uitgevoerd op 16 april 2013. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopen onderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten ook genoteerd. Aanvullend zijn nog twee avond/nachtelijke bezoeken aan het plangebied gebracht om de functie van de woningen als mogelijke vaste rust- en verblijfplaats in beeld te brengen.

5

BESCHERMDE SOORTEN

5.1 Planten

Voorkomen en functie

Er zijn tijdens het veldbezoek binnen het plangebied geen beschermde plantensoorten aangetroffen. Buiten het plangebied in het natura 2000-gebied staat de beschermde wilde gagel. Daarnaast is uit waarnemingen van de NDFF bekend dat rond het ven tevens de strenger beschermde grote keverorchis en rietorchis voorkomen. Onderzoek van Eelerwoude rond het vliegveld heeft aanvullend aangetoond dat bij het ven (ten zuiden van het plangebied) jeneverbes en koningsvaren staat. Ten slotte komt mogelijk in de bermen van de weg de lichter beschermde brede wespenorchis voor. Deze soort was tijdens het veldbezoek echter nog niet vindbaar aangezien het seizoen hier niet geschikt voor was.

Effecten en ontheffing

In het plangebied zelf zijn geen strikt beschermde plantensoorten aangetroffen. De mogelijk aanwezige brede wespenorchis valt onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Bij de herinrichting van het plangebied is niet uitgesloten dat enkele exemplaren worden aangetast. Voor tabel 1 soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, maar waarvoor wel de algemene zorgplicht van toepassing is.

De standplaatsen van de in de omgeving aanwezige strenger beschermde (tabel 2 Flora- en faunawet) soorten worden door de ontwikkeling niet direct aangetast. De genoemde soorten kunnen een tijdelijke onttrekking van (grondwater) goed verdragen (vooral buiten het groeiseizoen). Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor flora niet noodzakelijk.

Figuur 3 in het plangebied zijn enkele bomen met holtes aangetroffen. Deze waren echter ongeschikt voor vleermuizen ofwel blijven behouden.

5.2 Zoogdieren

5.2.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

In het plangebied is tijdens één dagbezoek en twee avondbezoeken beoordeeld en onderzocht op de aanwezigheid van vaste rust- en verblijfplaatsen voor vleermuizen. Hierbij is onderscheid gemaakt in: verblijfplaats, vliegroute en foerageergebied. In 2010 is door Eelerwoude een grootschalig onderzoek uitgevoerd naar flora- en fauna in dit gebied (Eelerwoude, 2011). Alleen de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis zijn daarbij binnen het plangebied aangetroffen. Verblijfplaatsen van rosse vleermuizen bevinden zich gewoonlijk in bomen. Die van gewone dwergvleermuis bevinden zich in gebouwen en die van gewone grootoorvleermuis en ruige dwergvleermuis bevinden zich zowel in bomen als in gebouwen.

Verblijfplaatsen

Tijdens het veldbezoek in 2010 (Eelerwoude, 2011) zijn van de hierboven genoemde soorten alleen foeragerende dieren vastgesteld. De te slopen woningen zijn toen zijdelings meegenomen in het vleermuisonderzoek. Er zijn toen geen duidelijke aanwijzingen geweest voor (grote) verblijfplaatsen in de woningen (geen grote aantallen dieren op vliegroute bijv.). Ook in 2006 zijn tijdens het vleermuisonderzoek op het toen nog te ontwikkelen bedrijventerrein Oosterveld (BRO, 2006) geen waarnemingen gedaan die wijzen op belangrijke verblijfplaatsen net ten noorden van het bedrijventerrein.

Zomerverblijf

In 2013 is het onderzoek geactualiseerd en zijn de slooplocaties gedurende twee nachtelijke veldbezoeken onderzocht op de aanwezigheid van kraam- en zomerverblijfplaatsen. Tijdens dit onderzoek zijn gedurende één avond twee uitvliegende gewone dwergvleermuizen vastgesteld. De dieren foerageerden op het erf rond om vervolgens in de luwte van de lijnvormige structuren langs het bos te foerageren. De tweede avond zijn geen uitvliegende dieren vastgesteld, maar wel twee foeragerende dieren. Het gaat vermoedelijk om dezelfde individuen. Gezien het aantal en het feit dat de dieren niet op dezelfde plek uit de woning kwamen, gaat het hier om solitaire mannetjes. Deze maken gebruik van een zeer groot netwerk van verblijfplaatsen en verhuizen regelmatig, waarbij zij niet kritisch zijn t.a.v. de verblijfplaats. Het kan hier gaan om een ruimte onder een losse dankpan, een kier tussen een deur, een ruimte achter een luik etc. Deze wisselende zomerverblijfplaatsen kunnen niet gezien worden als vaste rust- en verblijfplaatsen.

Balts- en winterverblijf

In de periode 15 augustus tot 15 september is onderzoek gedaan naar Balts- en winterverblijven middels twee veldbezoeken in de avonduren. Hierbij is tot twee keer toe minimale baltsactiviteit vastgesteld van één mannetje gewone dwergvleermuis. Het dier vloog grote rondjes in de omgeving, waarbij ook gefoerageerd werd. Tijdens het foerageren werden werfroepen uitgestoten. Er was geen sprake van een duidelijke binding met een van de aanwezige gebouwen. Overige waarnemingen van vleermuizen zijn niet vastgesteld. Op basis van de onderzoeksresultaten moet geconcludeerd worden

dat de bebouwing niet geschikt lijkt als winterverblijfplaats. Voor winterverblijfplaatsen worden veelal grotere, massieve gebouwen gebruikt zoals grote kantoorgebouwen, kerken en bunkers die tijdelijke klimaatveranderingen (warmere periodes in de winter) kunnen bufferen/opvangen. Dat is hier niet het geval. Van een winterverblijfplaats is dan ook geen sprake.

De bebouwing kan echter wel dienst doen als baltsverblijf. Vanuit een baltsverblijfplaats roept een mannetje naar vrouwtjes. Gezien de zeer beperkte vleermuisactiviteit (2 mannetjes en geen vrouwtjes) in 2013 en de beperkte vleermuisactiviteit in 2010 (Eelerwoude, 2011) en 2006 (BRO, 2006), is het niet aannemelijk dat het hier gaat om een succesvolle baltsverblijfplaats. Immers er komen geen vrouwelijke individuen voorbij.

Boomholten

Tijdens het veldbezoek overdag zijn de bomen rond het plangebied beoordeeld op de aanwezigheid van voor vleermuizen geschikte gaten, scheuren, los hangende schors etc. Daarbij is aan de noordzijde van de weg precies op de plangrens een beuk aangetroffen met enkele ondiepe holtes. De holtes zijn beoordeeld als ongeschikt voor vleermuisverblijfplaatsen (figuur 4).

Foerageergebied en vliegroutes

Door de verstoring van het verkeer op de weg, bijbehorende verlichting en de grote hoeveelheid ongestoord foerageergebied in de directe omgeving, wordt het plangebied slechts als matig geschikt beoordeeld voor foeragerende vleermuizen. Tijdens het eerdere onderzoek zijn de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en rosse vleermuis foeragerend in het plangebied aangetroffen. Duidelijke vliegroutes of belangrijk (essentieel) foerageergebied is echter niet vastgesteld.

Effecten en ontheffing

Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving) is verboden vanuit de Flora- en faunawet. De functionaliteit van verblijfplaatsen van vleermuizen dienen te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Verblijfplaatsen

Op basis van het onderzoek van 2013 moet geconstateerd worden dat de woningen incidenteel enkele mannelijke gewone dwergvleermuizen kunnen herbergen. Deze overdaginglocaties kunnen echter niet aangemerkt worden als vaste rust- en verblijfplaatsen. Daarnaast zijn in de bredere omgeving voldoende alternatieven voor handen binnen het netwerk van tijdelijke verblijfplaatsen (daken woningen ten noorden van het plangebied, woonwijk Weijinkshoek). Van negatieve effecten op individuen of een aantasting van de gunstige staat van in standhouding van de lokale populatie gewone dwergvleermuizen is geen sprake. Het aanvragen van een ontheffing is daarom niet noodzakelijk. Wel geldt de zorgplicht die voortvloeit uit de Flora- en faunawet t.a.v. slopen. Men dient zich hierbij aan de volgende aspecten te houden:

- Sloop woningen dient te geschieden buiten de kwetsbare periodes van vleermuizen. De voorkeur gaat uit naar sloop in de periode september-oktober. De jongen zijn dan ruimschoots vliegvlug en de temperatuur is nog hoog genoeg om een alternatieve verblijfplaats te zoeken. Mocht deze periode niet mogelijk zijn dan kan als alternatief kan ook het voorjaar worden gebruikt (maart/april). Veel dieren zijn dan niet meer in winterslaap en voldoende actief om zelfstandig een alternatieve verblijfplaats te vinden. Nadeel is dat de dieren minder vetreserves hebben en daardoor kwetsbaarder.
- Maak ruim voorafgaand aan de sloop (minstens 5 dagen) de gebouwen ongeschikt voor vleermuizen door tocht in de gebouwen te creëren. Dit kan door middel van:
 - Verwijderen nokdakpannen
 - Verwijderen onderste pannenrij
 - Verwijderen dakpannen van de hoekpunten van het huis tot aan de nok
 - Realiseren van 1 m² gaten op diverse plaatsen in de gevel over de gehele hoogte van de muur
 - Het aantal gaten moet voldoende zijn om het microklimaat in de spouwmuur te verstoren door tocht en koude.
- Als het beneden de 10 °C is, zijn vleermuizen weinig actief en kunnen zich dan moeilijk verplaatsen. Voer bovenstaande werkzaamheden uit in een warmere periode (Het moet minimaal 1 week minimaal 10 °C zijn geweest (avondtemperatuur), met het vooruitzicht dat na de werkzaamheden het ook nog een week minimaal 10 °C is) en bij afwezigheid van regen en wind. Op dat moment zijn de dieren actief genoeg om een veilig heenkomen te vinden in een andere verblijfplaats.
- Indien ondanks de bovengenoemde mitigerende maatregelen toch een of enkele dieren worden aangetroffen, dan kan men deze het beste op eigen kracht laten wegvliegen. Kruipen de dieren juist verder weg, dan dient men de sloopwerkzaamheden voor die dag te staken, contact op te nemen met een ecooloog van Eelerwoude en bekijken of de volgende dag verder gewerkt kan worden.
- Bovenstaande werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een vleermuisspecialist. Hij/zij kan aanwijzingen geven waar gaten gerealiseerd moeten worden.

Vliegroutes en foerageergebied

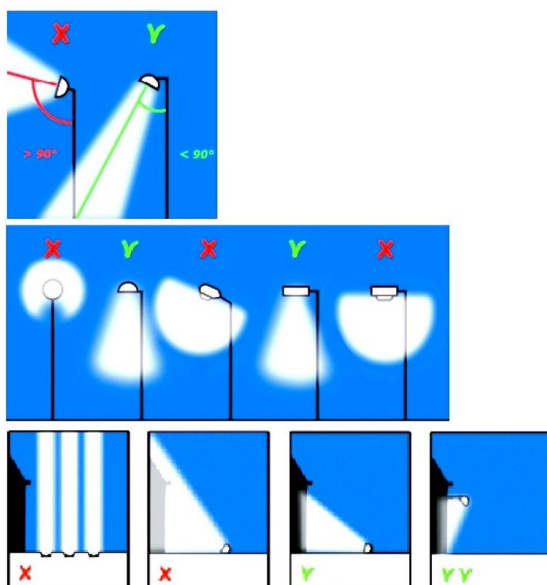
Het plangebied vervult geen belangrijke of bijzondere functie voor vleermuizen. De aanpassingen van de weg heeft daarom geen effect op het gebruik van het gebied door vleermuizen. Tijdens en na de realisatie blijft het gebied geschikt als foerageergebied.

De weg komt in de toekomst hoger te liggen. In de huidige situatie is reeds verlichting langs de weg aanwezig. In de toekomst komen door het omhoog leiden van de weg lichtmasten hoger in het landschap te staan met mogelijk grotere uitstralingseffecten. Deze voor vleermuizen overwegend negatieve effecten kunnen voorkomen worden door zorgvuldig om te gaan bij de keuze voor het type verlichting. Denk hierbij aan de volgende zaken:

- niet uitstralende armaturen (zie figuur 3);

- gebruik van vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig);
- tijdelijke verlichting (slechts een deel van de nacht aan).

Het verlichtingsplan voor de weg dient in afstemming met een ter zake kundige op het gebied van vleermuizen en nachttactieve dieren te worden opgesteld. Er zijn inmiddels enkele goede ervaringen opgedaan met Amberkleurige verlichting.

Figuur 4: Voorbeelden van verschillende type armaturen en plaatsingen om lichthinder te voorkomen

5.2.2 Landgebonden zoogdieren

Voorkomen en functie

Rond het plangebied zijn de volgende zoogdieren bekend: bunzing, eekhoorn, egel, haas, konijn, mol, ree, steenmarter, vos en diverse soorten (spits)muizen. Onder de muizen zijn uit de weide omgeving ook een enkele waarneming van de waterspitsmuis en de veldspitsmuis bekend. Van bovengenoemde soorten genieten de steenmarter, eekhoorn, waterspitsmuis en veldspitsmuis een striktere bescherming.

Steenmarter

De steenmarter komt in de regio veelvuldig voor. Er zijn tijdens het veldbezoek geen sporen (uitwerpselen, krabsporen) waargenomen van de steenmarter. Mogelijk dat het plangebied onderdeel uitmaakt van het leefgebied van de steenmarter. Hij komt voor in zowel structuurrijke landschappen met heggen, houtwallen en bosranden. Voorbeelden van verblijfplaatsen zijn bekend tussen spouwmuren en in plafonds, op zolders, kelders, takkenhopen, bosschages. In het plangebied zijn alleen natuurlijke verblijfplaatsen in een kleine mate aanwezig. De steenmarter beschikt over een zeer groot leefgebied (gemiddeld 75 ha.) en kan in een nacht grote afstanden afleggen (gemiddeld 5 km). Vanwege de grootte van het plangebied zal dit maar een klein onderdeel uitmaken van het leefgebied van de steenmarter.

Eekhoorn

Er is tijdens het veldbezoek gelet op de mogelijke aanwezigheid van de eekhoorn. Er zijn geen eekhoorns of eekhoornnesten aangetroffen, maar gelet op het algemene voorkomen van de soort rond het plangebied, mag worden aangenomen dat de soort in het plangebied voorkomt. Vaste verblijfplaatsen worden echter niet direct rondom de weg verwacht. Verder van de weg in het bos (buiten het plangebied) zijn ruimschoots geschikte locaties aanwezig. Mogelijk dat langs de weg soms foeragerende of doortrekkende eekhoorns voorkomen.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis is gebonden aan structuurrijke oevers een goed ontwikkelde onderwatervegetatie. De oevers van de Koppelleiding zijn in de basis geschikt als foerageergebied voor de waterspitsmuis, maar gezien de dynamiek in het waterbeheer (schouw-watergang), is het niet aannemelijk dat de soort zich hier permanent ophoudt. De waarneming die in de directe omgeving zijn gedaan, hebben vooral betrekking op grotere, open wateren (o.a. Kristalbad).

Veldspitsmuis

In de weide omgeving zijn veldspitsmuizen waargenomen. Echter, in de directe nabijheid van het plangebied zijn geen waarnemingen gedaan van de soort. De actuele verspreiding van de soort vormt geen overlap met het plangebied (Douma *et al*, 2011). De soort kan daarom worden uitgesloten.

Effecten en ontheffing

Tabel 1-soorten

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt en tijdelijk verlies van leefgebied van de genoemde zoogdieren van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er voldoende alternatief leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft. Voor deze soorten geldt dan ook een vrijstelling. Een ontheffing Flora- en faunawet is daarom niet noodzakelijk.

Tabel 2-soorten (steenmarter en eekhoorn)

Beide soorten kunnen binnen het plangebied voorkomen, waarbij zij het plangebied gebruiken als foerageergebied en/of doortrekgebied. Met de voorgenomen ingrepen worden geen negatieve effecten op de soorten verwacht gezien het feit dat geen vaste rust- en verblijfplaatsen verloren gaan en voldoende leefgebied in de omgeving behouden blijft (bossen e.d.). Voor steenmarter blijft ook in de toekomst het huidige leefgebied gehandhaafd.

Tabel 3-soorten

In het plangebied worden geen vaste rust- en verblijfplaatsen verwacht van strikter beschermde soorten zoogdieren. Voor waterspitsmuis lijkt het plangebied ook ongeschikt, gezien de dynamiek van het beheer en hoge waterstanden ter hoogte van de stuw. Dit in combinatie met de kleinschalige activiteit in het water (verplaatsen stuw) en

daarmee gepaard gaande beperkte (tijdelijke) ruimtebeslag op de oevers en het ontbreken van soortwaarnemingen uit deze watergang (NDFF), maakt dat nader onderzoek naar deze soort niet noodzakelijk is.

Nader onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor grondgebonden zoogdieren niet noodzakelijk.

5.3 Vogels

Voorkomen en functie

Broedvogels algemeen en categorie 5¹

De aangetroffen vogels binnen en direct rondom het plangebied vallen onder de algemene broedvogels van bossen, struwelen en parken. Bij eerdere onderzoeken (Eelerwoude, 2011) zijn de volgende vogelsoorten in of direct rondom het plangebied aangetroffen: appelvink, boomklever, boomkruiper, boompieper, glanskop, goudhaan, groene specht, grote bonte specht, grote lijster, holenduif, koolmees, kuifmees en pimpelmees.

Boomklever, boomkruiper, glanskop, groene specht, grote bonte specht, koolmees en pimpelmees vallen onder categorie 5 van de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten'. De genoemde soorten foerageren in het plangebied en kunnen daar deels ook tot broeden komen.

Categorie 1 tot en met 4

Op de twee erven ten noorden van het spoor zijn waarnemingen bekend van huismus uit 2010. Er zijn toen 3 paar huismus vastgesteld voor deze locatie (Eelerwoude, 2011). In 2006 zijn 31 paar huismus vastgesteld in het Oosterveld (BRO, 2006) net even ten noorden van de planlocatie.

In 2013 is het onderzoek naar huismussen voor het plangebied geactualiseerd. Waarbij wederom 3 paar huismus zijn vastgesteld bij de woningen. De exacte verblijfplaatsen konden niet in beeld worden gebracht, maar bevinden zich vermoedelijk onder de pannendaken van de woningen.

Andere soorten uit deze categorie die in de omgeving voorkomen zijn buizerd en boomvalk voor. De nesten van deze beide roofvogels zijn eveneens jaarrond beschermd. In en in de directe omgeving van het plangebied (binnen invloedsfeer) zijn echter geen roofvogelnesten aangetroffen bij dit (2013) of eerdere onderzoeken (BRO, 2006, Eelerwoude, 2011).

Effecten en ontheffing

Broedvogels algemeen

Alle vogelsoorten in Nederland zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet. Voor alle beschermde inheemse (ook algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt een verbod

¹ Zie Bijlage 1 voor een nadere toelichting op de verschillende categorieën bij de bescherming van broedvogels

op handelingen die nesten beschadigen of verstoren. Verstoring kan in veel situaties worden voorkomen door verstorende werkzaamheden buiten het broedseizoen uit te voeren. De periode van 15 maart tot 15 juli wordt over het algemeen beschouwd als broedseizoen. Voor de Flora- en faunawet zijn echter alle bewoonde vogelnesten beschermd, ongeacht het tijdstip van het jaar. Het genoemde termijn moet daarom niet al te strikt worden toegepast.

Categorie 5

In de sinds augustus 2009 geldende 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' zijn in categorie 5 van deze lijst een aantal vogelsoorten opgenomen die ook binnen het plangebied zijn aangetroffen. Het gaat om een groep van broedvogelsoorten die vaak terugkeert naar de plaats waar ze hebben gebroed, maar die over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats door bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen verloren is gegaan, uit te wijken naar andere locaties in de omgeving.

In deze situatie gaat het om boomklever, boomkruiper, glanskop, groene specht, grote bonte specht, koolmees en pimpelmees. Gelet op de beperkte omvang van het plangebied, het zeer beperkte aantal nestlocaties binnen het plangebied en het ruime aanbod aan geschikte nestlocaties rondom het plangebied wordt slecht een beperkte invloed verwacht. Compenserende maatregelen of het aanvragen van een ontheffing, omdat een negatief effect wordt verwacht op de lokale of regionale populatie van de soort, is dan ook niet aan de orde.

Categorie 1 tot en met 4

Huismus

In 2006 is door BRO vastgesteld dat in het gebied Oosterveld 31 territoria huismus voorkwam (31 paar). Met de nieuwe invulling van het bedrijventerrein zijn deze verblijfplaatsen verloren gegaan. De paartjes huismus hebben zich naar verwachting verplaatst naar de woonwijk Weijinkshoek, waar veel woonblokken aanwezig zijn met hoge pannendaken en goed ontwikkelde tuinen/groen (optimale functionele leefomgeving voor huismussen). De drie paar aanwezige huismussen binnen het plangebied hebben zich tot nu toe weten te handhaven bij deze twee geïsoleerd liggende woningen, welke omgeven zijn door suboptimaal leefgebied.

In de autonome ontwikkeling zullen de dieren zich hier niet kunnen handhaven gezien het geringe aantal aanwezige individuen (Vogelbescherming Nederland, 2008, Dienst Regelingen, 2011). Uit Vogelbescherming Nederland 2008 blijkt namelijk dat bij de aanwezigheid van minder dan 10 broedpaar het broedsucces meestal negatief is en de soort ter plekke alleen kan blijven voortbestaan door aanwas van buitenaf. Omdat het plangebied een suboptimale invulling heeft en ongunstig is gelegen nabij bosgebieden (aanwezigheid predatoren zoals sperwer en havik) en de insluiting door de reeds aanwezige infrastructuur, is het niet aannemelijk dat er op korte termijn sprake zal zijn van nieuwe aanwas van buitenaf. Dit, gecombineerd met het zeer lage huidige aantal broedparen (3) maakt dat de soort zich hier niet duurzaam kan handhaven.

Na de sloop zullen de aanwezige huismussen migreren naar een kwalitatief beter gebied. Het is aannemelijk dat de individuen zich zullen verplaatsen naar de wijk Weijinkshoek,

dat als dichtstbijzijnd optimaal leefgebied wordt gezien vanwege veel nestgelegenheid en veel groen dat gebruikt kan worden als dekking. De landelijke, regionale en lokale gunstige staat van instandhouding wordt met het voornemen niet aangetast.

Het uitvoeren van compenserende maatregelen (in de vorm van het aanbieden van alternatieve nestgelegenheden) is niet zinvol voor deze locatie gezien het feit dat met de herinrichting het plangebied volledig ongeschikt wordt voor de huismus. Aangeboden nestgelegenheid zal dan ook niet gebruikt worden.

Wel dient invulling gegeven te worden aan de zorgplicht t.a.v. de sloop in de vorm van mitigatie. De belangrijkste mitigatiemaatregel is het uitvoeren van de sloopwerkzaamheden in het meest gunstige seizoen (buiten de broedperiode) dus buiten de periode april-augustus. Indien voorafgaand aan het broedseizoen de potentiële broedplaatsen van huismus ongeschikt gemaakt worden, kan ook binnen het broedseizoen gewerkt worden. De sloopwerkzaamheden worden uitgevoerd onder deskundige ecologische begeleiding.

5.4 Amfibieën en reptielen

Voorkomen en functie

Amfibieën

Uit de omgeving zijn waarnemingen bekend van de bastaardkikker, bruine kikker, gewone pad, kamsalamander, kleine watersalamander en poelkikker. Uit de ruimere omgeving zijn tevens oude waarnemingen (>5 jaar terug) bekend van de heikikker. De waterelementen in het plangebied kunnen alleen door de minder kritische bruine kikker gebruikt worden als leefgebied/voortplantingswater.

Gewone pad

In het nabije verleden zijn dode padden op de weg aangetroffen (Eelerwoude, 2011). Een tiental doodgereden padden werd gevonden op zowel het fietspad als op de rijbaan. Dit duidt erop dat over de weg paddentrek plaatsvindt.

Strikt beschermde amfibieën

De strikt beschermde amfibieën zoals heikikker, kamsalamander en poelkikker stellen hoge eisen aan hun voortplantingswater. Deze dienen geïsoleerd te zijn van stromende, visbevattende waterelementen (i.v.m. predatie). Tevens dient een goed ontwikkelde onderwatervegetatie aanwezig te zijn voor de eiafzet en schuilmogelijkheden. De strikt beschermde soorten komen gezien het type waterelement dat aanwezig is binnen het plangebied (zaksloten en visbevattende wateren) niet voor in het plangebied.

Poelkikker

In het ven ten zuiden van de spoorlijn (in Natura 2000-gebied Lonnekermeer) zijn waarnemingen bekend van de poelkikker. De soort zal het direct aangrenzende bos gebruiken als landbiotoop (tevens winterbiotoop). Hierbij kruipt de soort weg onder boomstronken, houtblokken en dicht struikgewas. Gedurende de voortplantingsperiode

zijn de dieren plaatsgetrouw. Tijdens de trek worden ook minder geschikte habitats doorkruist (Creemers *et al*, 2009). Het is niet aannemelijk dat grote hoeveelheden dieren de weg over zullen trekken aangezien de soort weinig op en rond infrastructurele werken wordt aangetroffen (Creemers *et al*, 2009). Van wezenlijke negatieve effecten door de ontwikkeling is dan ook geen sprake (situatie blijft na aanleg min of meer gelijk voor de soort). Wel moet geconstateerd worden dat dieren zich over land langs de Koppelleiding kunnen verplaatsen door de aanwezige kruidige begroeiing. Met het voornemen wordt echter eenzijdig (Lonnekemeer-zijde) een onderdoorgang gecreëerd in de vorm van een onderhoudspad. Feitelijk wordt daarmee ook de barrièrevorming van de weg verzacht.

Heikikker

Het ven is tevens in potentie geschikt voor heikikker. Er zijn echter geen waarnemingen van deze soort bekend uit eerdere onderzoeken of uit de NDFF. Waardoor de soort hier wordt uitgesloten.

Reptielen

Beschermde reptielen zijn gebonden aan specifieke terreinen. Rond het plangebied komt de levendbarende hagedis voor. Andere reptielen zijn niet uit de omgeving bekend. Bij het onderzoek in 2011 (Eelerwoude 2011) is er gericht gezocht middels de 'plaatjesmethode' naar reptielen langs de Vliegveldweg. Er zijn toen langs het plangebied geen levendbarende hagedissen aan aangetroffen. Op basis van dat onderzoek wordt de aanwezigheid van deze soort in het plangebied dus uitgesloten.

Effecten en ontheffing

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van de genoemde amfibieën van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er voldoende leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft. Voor deze soorten geldt dan ook een vrijstelling. Een ontheffing Flora- en faunawet is daarom niet noodzakelijk.

Poelkikker

Het plangebied biedt in beperkte mate (kruidenstrook langs de Koppelleiding) ruimte als landbiotoop voor de strikt beschermde poelkikker. Belangrijk leefgebied of voortplantingshabitat wordt niet aangetast. Wel is het belangrijk om kruidachtige begroeiingen en struiken en bomen in de periode na het broedseizoen (dus na 15 juli) en voor de trek van de soort naar de overwinteringplaatsen (dus voor eind augustus) te verwijderen. De dieren zijn dan nog actief en kunnen zich eventueel verplaatsen bij verstoring. Tevens zijn dan nog geen grote aantallen poelkikkers in het zomerbiotoop aanwezig. Indien de maatregelen conform bovenstaande wordt uitgevoerd hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd.

Geadviseerd wordt om bij de ontwikkeling een faunapassage te realiseren en hierbij rekening te houden met de soortgroep amfibieën. Dit kan in de vorm van een fauna-duiker onder in het wegtalud (aan zuidzijde van het plangebied waar de weg opgeleid wordt) en de toepassing van een combi-raster (met geleidingsschermen). Deze maatregel zorgt er tevens voor dat verkeersslachtoffers onder amfibieën in de toekomst zullen afnemen. Dit komt de lokale populatie ten goede. Het is daarbij wel van belang dat

de aansluiting tussen de passage en het omliggende habitat goed wordt uitgevoerd. De aanleg van amfibie geleidingswanden is daarbij essentieel.

Reptielen

Gezien het niet voorkomen van reptielen worden geen effecten op deze soortgroep verwacht. Het aanvragen van een ontheffing is niet noodzakelijk.

5.5 Vissen

Voorkomen en functie

Uit Crombaghs *et. al.* 2002 blijkt dat er geen beschermde vissoorten in de Koppelleiding zijn aangetroffen. Wel zijn bierpje, driedoornige stekelbaars en tiendoornige stekelbaars vastgesteld. Voorts is door Eelerwoude ter plekke met een RAVON-schepnet gevist. Er zijn geen beschermde vissoorten gevangen. Uit de database van de NDFF zijn ook geen waarnemingen van beschermde vissen bekend. Omdat het Waterschap Regge en Dinkel en de NDFF gegevens uitwisselen omtrent Flora- en fauna (monitoringgegevens) is het onwaarschijnlijk dat beschermde vissoorten in het water voorkomen.

Effecten en ontheffing

Er worden geen effecten op beschermde vissen verwacht. Een ontheffing Flora- en faunawet is niet aan de orde.

5.6 Ongewervelden

Voorkomen en functie

Nabij het plangebied langs het Lonnekermeer is een populatie van de beschermde gevlekte witsnuitlibel aanwezig. Daarnaast komt op het vliegveld de dagvlinder heideblauwtje voor. Beide soorten stellen hoge eisen aan hun leefomgeving en worden niet in het plangebied verwacht.

In de omgeving zijn waarnemingen bekend van de lichtbeschermde kale rode bosmier. Andere beschermde soorten ongewervelden (kevers, Europese rivierkreeft en platte schijfhoren) worden op grond van verspreidingsgegevens en habitatvoorkeuren niet verwacht.

Effecten en ontheffing

Er worden geen effecten op beschermde soorten ongewervelden verwacht. Een ontheffing Flora- en faunawet is niet aan de orde.

6

CONCLUSIE EN ADVIES

6.1 Licht beschermde soorten (Tabel 1-soorten)

De ingreep zal naar verwachting leiden tot een beperkt verlies van leefgebied van enkele soorten van tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit heeft geen invloed op de gunstige staat van instandhouding van deze soorten omdat er voldoende leefgebied aanwezig blijft en het relatief algemene soorten betreft. Voor deze soorten geldt dan ook een vrijstelling. Een ontheffing Flora- en faunawet is daarom niet noodzakelijk.

6.2 Eekhoorn en steenmarter (Tabel 2-soorten)

Mogelijk dat er (sporadisch) foeragerende of doortrekkende strikter beschermde eekhoorn en steenmarter in het gebied voorkomen. Verblijfplaatsen zijn niet aangetroffen en worden evenmin verwacht. Met deze soorten hoeft echter geen expliciet rekening te worden gehouden tijdens de uitvoering. Wel geldt de algemene zorgplicht.

6.3 Vleermuizen (Tabel 3-soorten)

Op basis van dit onderzoek moet geconcludeerd worden dat incidentele, tijdelijke verblijfplaatsen van mannetjes van de gewone dwergvleermuis verdwijnen. Deze verblijfplaatsen zijn niet aan te merken als vaste rust- en verblijfplaats. Er zijn voldoende alternatieven voor deze verblijfplaatsen in de ruimere omgeving te vinden (boeren erven, woonwijk, etc.). Er zijn dan ook geen negatieve effecten te verwachten op individuen of populaties van vleermuizen indien men rekening houdt met de voorgestelde mitigerende maatregelen die voortvloeien vanuit de zorgplicht. Deze zijn:

- Sloop woningen dient te geschieden buiten de kwetsbare periodes van vleermuizen. De voorkeur gaat uit naar sloop in de periode september-oktober. De jongen zijn dan ruimschoots vliegvlug en de temperatuur is nog hoog genoeg om een alternatieve verblijfplaats te zoeken. Mocht deze periode niet mogelijk zijn dan kan als alternatief kan ook het voorjaar worden gebruikt (maart/april). Veel dieren zijn dan niet meer in winterslaap en voldoende actief om zelfstandig een alternatieve verblijfplaats te vinden. Nadeel is dat de dieren minder vetreserves hebben en daardoor kwetsbaarder.
- Maak ruim voorafgaand aan de sloop (minstens 5 dagen) de gebouwen ongeschikt voor vleermuizen door tocht in de gebouwen te creëren. Dit kan door middel van:
 - Verwijderen nokdakpannen

- Verwijderen onderste pannenrij
- Verwijderen dakpannen van de hoekpunten van het huis tot aan de nok
- Realiseren van 1 m² gaten op diverse plaatsen in de gevel over de gehele hoogte van de muur
- Het aantal gaten moet voldoende zijn om het microklimaat in de spouwmuur te verstoren door tocht en koude.
- Als het beneden de 10 °C is, zijn vleermuizen weinig actief en kunnen zich dan moeilijk verplaatsen. Voer bovenstaande werkzaamheden uit in een warmere periode (Het moet minimaal 1 week minimaal 10 °C zijn geweest (avondtemperatuur), met het vooruitzicht dat na de werkzaamheden het ook nog een week minimaal 10 °C is) en bij afwezigheid van regen en wind. Op dat moment zijn de dieren actief genoeg om een veilig heenkomen te vinden in een andere verblijfplaats.
- Indien ondanks de bovengenoemde mitigerende maatregelen toch een of enkele dieren worden aangetroffen, dan kan men deze het beste op eigen kracht laten wegvliegen. Kruipen de dieren juist verder weg, dan dient men de sloopwerkzaamheden voor die dag te staken, contact op te nemen met een ecooloog van Eelerwoude en bekijken of de volgende dag verder gewerkt kan worden.
- Bovenstaande werkzaamheden worden uitgevoerd onder begeleiding van een vleermuisspecialist. Hij/zij kan aanwijzingen geven waar gaten gerealiseerd moeten worden.

6.4 Poelkikker (Tabel 3-soort)

Het plangebied biedt mogelijk (sub-optimaal) landbiotoop voor de strikt beschermde poelkikker. Het is belangrijk om kruidachtige begroeiingen en struiken en bomen in de periode na het broedseizoen (dus na 15 juli) en voor de trek van de soort naar de overwinteringsplaatsen (dus voor eind augustus) te verwijderen. De dieren zijn dan nog actief en kunnen zich eventueel verplaatsen bij verstoring. Tevens zijn dan nog geen grote aantallen poelkikkers in het zomerbiotoop aanwezig. Indien de maatregelen conform bovenstaande wordt uitgevoerd hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd.

Geadviseerd wordt om bij de ontwikkeling een faunapassage te realiseren en hierbij rekening te houden met de soortgroep amfibieën. Dit kan in de vorm van een fauna-duiker onder in het talud en de toepassing van een combi-raster (met geleidingsschermen). Deze maatregel zorgt er tevens voor dat verkeersslachtoffers onder amfibieën in de toekomst zullen afnemen. Dit komt de populatie ten goede. Het is daarbij wel van belang dat de aansluiting tussen de passage en het omliggende habitat goed wordt uitgevoerd. De aanleg van amfibie geleidingswanden is daarbij essentieel.

6.5 Broedvogels (Huismus)

Voor alle beschermde, inheemse (ook de algemeen voorkomende) vogelsoorten geldt vanuit de Flora- en faunawet een verbod op handelingen die nesten of eieren beschadigen of verstoren. In de praktijk betekent dit dat verstorende werkzaamheden

(zoals kap van bomen en sloop van gebouwen) alleen buiten het broedseizoen uitgevoerd mogen worden.

Met de voorgenomen ingreep gaan broedplekken van huismus verloren. Compenserende maatregelen in de vorm van het aanbieden van nestgelegenheid ter plekke leveren geen toegevoegde waarde vanwege het ongeschikte biotoop dat ontstaat na de sloop van de woningen. Wel zijn mitigerende maatregelen noodzakelijk in de vorm van slopen buiten het broedseizoen onder deskundige, ecologische begeleiding.

6.6 Geldigheid onderzoek

Dit onderzoek is uitgevoerd conform de landelijk geldende richtlijnen. Het bevoegd gezag (ministerie van Economische Zaken in deze) hanteert de volgende definitie voor de geldigheid van onderzoeken naar strikt beschermde soorten (tabel 3 soorten en vogels): *“Onderzoeksgegevens mogen maximaal 3 jaar oud zijn in gebieden waar weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen zijn opgetreden in de afgelopen drie jaar. In gebieden waar dit niet voor geldt, moeten de gegevens recenter zijn.”*

Voor onderzoeken waar alleen soorten van tabel 1 en/of 2 van de Flora- en faunawet aan de orde zijn, mag worden volstaan met een geldigheid van 5 jaar. Waarbij ook geldt dat er in die periode weinig of geen ruimtelijke of kwalitatieve veranderingen optreden.

Dit rapport gaat in op de effecten van de ontwikkeling zoals beschreven in hoofdstuk 2.2. Wijzigingen of aanpassingen in de ontwikkeling kunnen tot andere conclusies ten aanzien van de effecten op beschermde soorten leiden.

7

BOVENWETTELIJKE MAATREGEL

7.1 Inleiding

ProRail heeft in samenwerking met het VOFF (Stichting Veldonderzoek Flora- en fauna) een brochure uitgebracht waarin een greep kleine faunavoorzieningen is opgenomen. Deze voorzieningen kan men op vrij eenvoudige en goedkope wijze toepassen bij infrastructurele werken. Naast de gebruikte voorbeelden kunnen ook andere (aanvullende) maatregelen worden toegepast. De keuze voor een type faunavoorziening is mede afhankelijk van de inrichting van het huidige en toekomstige landschap en de soorten die in de omgeving voorkomen.

7.2 Achteruitgang floristische waarden

In de afgelopen decennia is het aantal bloeiende kruiden in het landelijk gebied dramatisch achteruit gegaan door een verdere intensivering van de landbouw (bemesting, gebruik overhoekjes e.d.). Daar waar eerder langs graslanden (en onder rasters) nog stroken bloeiende kruidachtigen stonden, zijn deze nu vrijwel overal verdwenen doordat vee veelal jaarrond op stal wordt gehouden en daarmee rasters verdwenen zijn. Hierdoor kan tot op de insteek van de sloot de vegetatie gemaaid en bemest worden met als gevolg een verdere verarming van de floristische waarden. Met de achteruitgang van bloei in het landelijk gebied zijn ook insecten zoals vlinders en bijen onder druk komen te staan.

Binnen het plangebied en de directe omgeving (ook niet in het Natura 2000-gebied Lonnekermeer) komen weinig bloeiende kruiden voor. Voorstel is dan ook om op de taluds van het viaduct een bloemenmengsel in te zaaien.

7.3 Aanbrengen bloemenmengels

Bij de keuze voor een bloemenmengsel is het van belang te weten met welk bodemtype we te maken hebben. In dit geval zal het zandtalud afgedekt worden met zwarte teelaarde of in ieder geval grond welke enigszins humus bevat. Voorgesteld wordt om het G1-mengsel zoals beschreven door de Cruydt-Hoeck (www.cruydthoeck.nl). Per m² is hiervoor gemiddeld 1 gram zaad nodig. Totaal gaat het om ongeveer 2.7 ha, dus 27.000 gram zaad * € 0.44 per gram = € 11.880,-- incl BTW.

LITERATUURLIJST

- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I... Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming – Nederlandse Fauna deel 7. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
 - BRO, 2006, Natuuronderzoek in 7 gebieden in het buitengebied van de gemeente Hengelo, BRO, Vught.
 - Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland – Nederlandse Fauna deel 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
 - Dienst Regelingen, 2011, Soortenstandaard Huismus, *Passer domesticus*, Dienst Regelingen/Diens Landelijk gebied, Ministerie van Economische Zaken.
 - Dijk A.J. van & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek
- Douma, T, C. Zoon, T. Bode, 2011, De Zoogdieren van Overijssel. Leefwijze en verspreiding in de periode 1970t/m 2010, Uitgeverij Profiel, Bedum.
- Eelerwoude, 11 augustus 2009. Verzamelen van data flora en fauna voor ontwikkeling gebied voormalige Luchthaven Twente. Eelerwoude, Goor.
 - Eelerwoude, 24 juni 2011. Onderzoek Flora- en faunawet Luchthaven Twente. Eelerwoude, Goor.
 - Groenendijk, D. & T. Wolterbeek, Praktisch natuurbeheer: Vlinders en libellen., KNNV-uitgeverij, 2001.
 - Kuenzli et al., juli 2009. Structuurvisies Gebiedsontwikkeling Luchthaven Twente e.o. Vliegwielt Twente Maatschappij i.o., Amersfoort.
 - Limpens, H., P. Twisk & G. Veenbaas (2004) Met vleermuizen overweg. Brochure over vleermuizen en de wijze waarop bij planning, aanleg, reconstructie en beheer van wegen praktische invullingen kan worden gegeven aan de wettelijke zorgplicht voor vleermuizen. Dienst Weg- en Waterbouwkunde, Delft / Zoogdiervereniging, Arnhem

- Sovon Vogelonderzoek Nederland, 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000 - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey - Nederland, Leiden.
- Vogelbescherming, 2008, De huismus anno 2008, Update van het actieplan Huismus van Vogelbescherming Nederland, Vogelbescherming, Zeist.

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

www.zoogdiervereniging.nl

www.ravon.nl

www.waarneming.nl

www.telmee.nl

www.libellennet.nl

www.cruydhoeck.nl

verspreidingsdata uit de NDFF uitvoer d.d. 25-04-2013

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregeling (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- Ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- Alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- Alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- Alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- Vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- Bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren).

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te onttrenten of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De lichte toets geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De uitgebreide toets geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en

- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het 'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen', ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor

vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

1. Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
3. Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

